

- 11.Столярчук О. А. Професійні пріоритети майбутніх фахівців соціономічної сфери. *Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості в освітньому просторі* : зб. тез Всеукр. наук.-практ. конф. (Мукачєво, 17-18 травня 2017 р.). Мукачєво : Вид-во МДУ, 2017. С. 182–184.
- 12.Трухан М. А. Формування готовності майбутніх соціальних педагогів до діяльності з розв'язання професійних конфліктів у закладах освіти : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04 / Марія Андріївна Трухан; Хмельницький національний університет. Хмельницький, 2016. 278 с.

Тетяна Кравчина

*кандидат психологічних наук, доцент,
докторантка кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

РЕФЛЕКСИВНА МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНИХ ПРОФЕСІЙ

Авторка представляє різноманітні моделі професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Особлива увага зосереджена на рефлексивній моделі, представлені принцип її реалізації у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічного профілю.

Ключові слова: *моделі професійно-педагогічної освіти, рефлексивна модель, професійна підготовка, майбутні фахівці соціономічного профілю, освітній процес.*

Одним із напрямів державної політики підтримки інноваційної діяльності, представленим у Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року, є «розвиток людського капіталу, адже забезпечення якісної освіти у сфері науки, технологій та інженерії є важливим елементом політики підтримки інновацій, оскільки навчені та кваліфіковані фахівці, їх креативність та здатність мислити системно є передумовою інноваційного розвитку» [4].

Сучасний підхід до організації освітнього процесу в педагогічних закладах вищої освіти полягає в орієнтації на рефлексивну діяльність усіх

його учасників, створенні умов, що сприяють набуттю професійних рефлексивних знань, виробленню зацікавленого відношення до рефлексивної діяльності, рефлексивної поведінки майбутніх фахівців соціономічного профілю.

Сьогодні в наукових психолого-педагогічних дослідженнях представлені різні моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців соціономічного профілю. Так, О. Дубасенюк характеризує системну, когнітивну, ступеневу й компетентнісну моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, виходячи з її структури [2, с. 63]. І. Воротникова представляє класифікацію сучасних моделей професійного розвитку вчителів, а саме: пролонговану, особистісно-орієнтовану, компетентнісну, наставництва або коучингу, диверсифіковану, міжгалузеву, соціально-професійну тощо [1, с. 24]. На думку О. Єжової, «прогностичні моделі дозволяють готувати фахівців, здатних виконувати професійні завдання на високому рівні не лише в сучасних, а й прогнозованих умовах діяльності» [3, с. 206].

Окрім названих вище, доволі поширеними є такі моделі професійно-педагогічної освіти:

- проєктивна модель – передбачає інтегративність і детермінованість знання, побудову нових механізмів, що мають системний характер;
- експериментально-теоретична модель – зосереджена на деталізації наукових концепцій, реалізації дослідницьких аспектів практики, використанні об'єктивних форм знання та встановленні зв'язків між ними;
- особистісно-центрована модель – акцентована на значущості особистісного знання та способу професійної й життєвої діяльності здобувачів вищої освіти, розвитку їхніх індивідуальних здібностей;
- рефлексивна модель – «розглядає освіту як дослідження» [5].

Педагогічна освіта має бути спрямована на засвоєння знань у єдності з набуттям досвіду їх практичного застосування і відповідно, формування практичних умінь і навичок. Відповідно до цього побудова освітнього процесу передбачає пізнання навколишнього світу шляхом проєктування, моделювання, конструювання, дослідження, всебічного оцінювання результатів з погляду якісного й кількісного аспектів і застосування в реальній практиці. Осмислення важливості освіти можна набути тільки в результаті рефлексивного аналізу. Звернення до рефлексії, як способу діяльності, є невіддільним елементом змісту вищої освіти.

Структурними елементами освітнього процесу в ЗВО є:

- створення теоретичної бази знань;
- набуття досвіду здійснення способів педагогічної діяльності та застосування знань на практиці;
- розвиток досвіду творчої активності за допомогою рефлексивної діяльності, що передбачає самостійне перенесення знань та умінь у нову практичну ситуацію;
- формування норм відношення до соціономічної професії, усвідомлення себе суб'єктом майбутньої професійної діяльності завдяки виконанню завдань творчого (дослідницького) характеру, що передбачають синтезування наукових знань і досвіду розв'язання педагогічних завдань;
- рефлексія та оцінювання власної діяльності, що складаються з покрокового самооцінювання на кожному етапі заняття.

Конструювання знань відбувається на основі комплексу стандартних процедур, що застосовуються в рамках традиційних форм організації навчання, а саме: ідентифікації (зіставлення спостереження або опису і конструкту теоретичного знання); проблематизації (формулювання узагальнюючої проблеми, що впливає зі спостережень і фактів); концептуалізації (вироблення узагальненої концепції, яка дає змогу розв'язувати безліч конкретних проблем, інтерпретувати різноманітні ситуації та стратегії діяльності); проєктування (побудови алгоритму передбачуваних дій); схематизації (установлення відношень відповідності, додатковості та логічних зв'язків між елементами знання); рефлексії (узагальнювальної процедури в системі конструювання знань, яка являє собою побудову схеми пізнавальної діяльності та аналіз її результатів і перспектив).

Особливу увагу у процесі формування педагогічної рефлексії майбутніх фахівців соціономічного профілю ми приділяємо саме рефлексивній моделі, «регулюючими ідеями якої, на думку К. Ступака, є «розумність, креативність і демократія» [5, с. 58]. Підтримуємо І. Воротникову в тому, що означена модель «стає домінуючою у навчанні вчителів. Рефлексивна модель ґрунтується на припущенні, що вчителі розвивають професійну компетентність через відображення власної практики» [1, с. 23].

До принципів реалізації рефлексивної моделі педагогічної освіти можна віднести: предметність: діяльність студента розглядається як

феномен, що саморозвивається, який передбачає суб'єкта як носія певного особистого досвіду в його взаємодії із зовнішніми умовами, формами й засобами; рефлексивність: осмислення діяльності завдяки актуалізації здатності до її теоретичного моделювання, аналізу та реконструкції; дослідницька спрямованість: набуття знань являє собою, як їх засвоєння, так і вироблення; моделювання рефлексивного середовища: становлення й розвиток професійної та особистісної самосвідомості здобувача вищої освіти в рефлексивному середовищі шляхом використання всіх видів пізнавальної активності – від самостійної роботи до самопізнання і саморозвитку.

Отже, рефлексивна модель педагогічної освіти орієнтована на засвоєння знань у єдності з набуттям досвіду їх практичного застосування. Вона дає змогу операціоналізувати зміст фахової підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій шляхом введення рефлексивної складової. У цьому випадку освітній процес будується на основі рефлексивного усвідомлення суб'єктом навчання смислових особливостей і способів діяльності. Результатом реалізації рефлексивної моделі стає сформованість рефлексивного компоненту діяльності, що слугує джерелом внутрішнього досвіду, способом самопізнання та необхідним інструментом мислення майбутніх фахівців соціономічного профілю.

Список використаних джерел

1. Воротникова І. Моделі професійного розвитку вчителя в умовах реформи післядипломної педагогічної освіти. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика* (Серія: педагогічні науки). 2018. Вип. № 3–4 (56–57). С. 21–27.
2. Дубасенюк О. А. Концептуальні моделі професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів, реалізовані у діяльності Житомирської наукової школи. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2018. Вип. 4 (95). С. 62–70. URL : <http://pedagogy.visnyk.zu.edu.ua/article/view/164277/163286>
3. Єжова О. Класифікація моделей в педагогічних дослідженнях. *Наукові записки*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Випуск 5. С. 202–207. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/228636549.pdf>
4. Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного

плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: розпорядження КМУ від 31 грудня 2024 р. № 1351-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>

5. Ступак К. Реалізація рефлексивної моделі практики освіти у сучасній фінській школі. *Освітній вимір*. 2020. Випуск 3 (55). С. 46–59. URL : https://www.researchgate.net/publication/352250068_Realizacia_refleksivnoi_modeli_praktiki_osviti_u_sucasnij_finskij_skoli

Галина Лещук
*доцент кафедри соціальної роботи
та менеджменту соціокультурної діяльності
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

У статті обґрунтована необхідність оновлення підходів до навчання іноземних мов студентів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивної освіти. Окреслені методи навчання для студентів з різними видами порушень здоров'я та їхня специфіка. Проаналізовані інтерактивні методи навчання та їх потенціал для навчання студентів з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: *особливі освітні потреби, студенти з особливими освітніми потребами, іноземні мови, методи навчання.*

У контексті розвитку інклюзивної освіти в Україні та інтеграції у європейський освітній простір, питання ефективного навчання іноземних мов студентів з особливими освітніми потребами (ООП) набуває особливої актуальності. Іноземна мова є не лише навчальним предметом, а й важливим інструментом соціалізації, професійної реалізації та розширення можливостей міжкультурної комунікації. Водночас традиційні методи навчання часто не враховують індивідуальні особливості, потреби та можливості цієї категорії студентів, що призводить до зниження їх мотивації, самовпевненості та успішності.